

ПРО МАЛОВІДОМЕ І НЕВІДОМЕ З ІСТОРІЇ КАФЕДР ФІЗИКИ НПУ ІМЕНІ

М.П. ДРАГОМАНОВА

Пудченко Сергій Анатолійович

завідувач лабораторії спеціального фізичного

практикуму для магістрів,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

dirkivc@ukr.net

Значний відсоток національного багатства розвинутих країн створюється інтелектуальним ресурсом у галузі високих технологій, вченими дослідниками, науковцями, професорами університетів. Економічно розвинуті країни США, Англії, Німеччини, Китай, Корея, приділяють перш за все увагу розвитку освіти, науки і техніки. Якісна підготовка і шанобливе ставлення до вчителів обов'язкова умова підвищення показників валового національного доходу на душу населення, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова займає провідне місце не тільки серед педагогічних ВНЗ, але входить до десятки кращих ВНЗ України.

У Київському державному педагогічному університеті імені М. Горького (нині Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова) вчителів фізики і математики готували з дня його заснування. Статусу структурного підрозділу фізико-математичний факультет набуває на початку 1934-1935 навчального року. Першим завідувачем кафедри математики, створена у 1930 році, був математик зі світовим іменем, академік Михайло Пилипович Кравчук (1892-1942). У науковому доробку академіка М.П. Кравчука понад 170 праць з різних галузей математики, у співавторстві з професором О.С. Смогоржевським виданий посібник для вузів «Вища

математика». Він мав непересічний талант педагога, доброзичливість, чесність, професіоналізм, та за його словами, дві любові «Моя любов – Україна і математика». Цю цитату М.П. Кравчука наведено у багатьох шкільних підручниках з математики. Доля його склалась трагічно, за наклепом в абсурдних звинуваченнях, зазнав репресій і загинув у тюрмах Колимського краю. Тільки через багато років реабілітований.

На математичних кафедрах, свого часу викладали і очолювали ці кафедри всесвітньо відомі вчені Є.Я. Ремез, К.О. Хлебніков, С.Ф. Фещенко (один із тих, хто писав доноси на М.П. Кравчука), О.С. Смогоржевський, М.І. Шкіль та багато інших.

Кафедру фізики у 1932 році очолив всесвітньо відомий вчений професор Г.Г. Де Метц (1861-1947). Кафедра була створена на базі фізичного кабінету Інституту народної освіти. Професор Г.Г. Де Метц вчений-експериментатор, видатний педагог, більше відомий у всьому світі як дослідник-експериментатор в галузі радіоактивності. Серед українських вчених один із перших відтворив дослідження Х-променів, вивчав природу цих променів, та їх вплив на живі і неживі об'єкти. Готуючись до професорського звання по закінченню університету, Г.Г. Де Метц проходив практику в Страсбурзькому університеті у фізичній лабораторії відомого вченого професора Августа Кундта з 1885 року по 1887 рік, який першим у світі заснував школу експериментальної фізики, де проходили практику навіть такі відомі фізики як В.К. Рентген і І.П. Пулюй. У Київському імператорському університеті святого Володимира ним була створена фізична лабораторія і музей фізичних приладів у 1898-1903 роках. Г.Г. Де Метц разом з відомим вченим М.П. Авенаріусом створили першу в Україні лабораторію експериментальної фізики та ввели у програму навчального курсу фізики виконання лабораторних робіт. На кафедрі загальної та прикладної фізики НПУ імені М.П. Драгоманова, ще донині дбайливо зберігають експонати музею фізичних приладів, який був заснований ще Г.Г. Де Метцом. До 1941 року кафедра фізики була підсилена викладацьким складом

і матеріально технічно оснащена. На цій кафедрі вже працювали доценти О.К. Бабенко, М.Ф. Казанський, І.С. Кухтенко, С.Ф. Фещенко [6].

Після звільнення Києва від окупації кафедру фізики очолив відомий український фізик-методист, професор Бабенко Олександр Калістратович (1881-1959). Який у 1907 році Закінчив Київський університет святого Володимира. У 1907-1929 рр. – викладав фізику у середніх навчальних закладах Вінниці та Вінницької області, а з 1930 року – у ВНЗ Києва. Автор праць «Електромагнітна індукція», «Звук», «Коливання і хвилі» та інш., співавтор «Нариси з фізики в середній школі» (ч. 1-3). Нагороджений орденом Леніна. Так про професора Бабенка О.К. зазначено у першому томі Української радянської енциклопедії. Матеріали особової справи № 105, що зберігаються у державному архіві м. Києва, дещо повніше розкривають напрямки науково-дослідницької, педагогічні та організаційної роботи і здобутки не тільки самого завідувача кафедри, а й кафедри в цілому. Так, у 1921 році, за завданням Цукортресту, Бабенко О.К. організував технікум цукрової промисловості на території Гніванського цукрозаводу (нині м. Гнівань, Тиврівського району, Вінницької області), який під його керівництвом підготував багато кваліфікованих хіміків для цукрової промисловості. На посаді завідувача кафедри фізики у Київському педагогічному інституті, приймав активну участь у зміцненні і покращенні науково-педагогічної роботи закладу. Завдяки його енергії і зусиллям відбулась передача педагогічному інституту цінного фізичного кабінету Великої Промислової Академії. Цей кабінет став потужною матеріальною базою для розгортання навчальної та науково-дослідницької роботи на фізико-математичному факультеті педагогічного інституту, що забезпечило йому провідне місце у підготовці висококваліфікованих кадрів серед педагогічних інститутів [2].

На кафедрі загальної фізики напрямок науково-дослідницької роботи з теми теплофізики очолював доцент Михайло Федорович Казанський, майбутній науковий керівник В.П. Дущенка. М.Ф. Казанський народився в 1905 році у м. Чернігів в сім'ї

вчителя початкових класів. У 1924 році він вступив до Київського інституту народної освіти, який закінчив у 1928 році і отримав кваліфікацію викладач фізико-математичних дисциплін. З 1928 по 1930 роки він працював вчителем фізики та математики у школах м. Києва та с. Бровари Київської області. З 1930 по 1936 роки працював у Технологічному інституті легкої промисловості м. Києва. У 1934 році був затверджений у званні доцента кафедри фізики. З 1936 році був штатним доцентом кафедри загальної фізики Київського державного педагогічного інститут імені О.М. Горького. На фізико-математичному факультеті викладав курс експериментальної фізики та електро-радіотехніки. З початку роботи у рідному інституті він створив дві лабораторії електроніки та спеціального фізичного практикуму для студентів фізичної спеціальності. При кафедрі загальної фізики ним була створена теплофізична лабораторія на базі якої у період 1936 по 1945 роки виконав ряд наукових праць згідно спеціальної угоди «ДНО» управління шосейних доріг НКВС УРСР, які знайшли практичне застосування у зимовому бетонуванні на морозі [4]. У 1946 році на 2 курс (4 семестр) фізико-математичного факультету вступає В.П. Дущенко, у майбутньому доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри загальної фізики. За час навчання на фізико-математичному факультеті Дущенко В. П. приймав активну участь у студентській науковій роботі, був членом наукової студентської спілки інституту та головою фізико-математичної секції, брав участь в усіх наукових студентських конференціях, був відмінником навчання [3]. На останньому курсі навчання в інституті, у 1948 році, на об'єднаному засіданні кафедр загальної фізики і теоретичної фізики прийнято рішення рекомендувати Дущенко В. П. до вступу до аспірантури з кафедри загальної фізики. Науковим керівником був затверджений кандидат фізико-математичних наук, доцент М.Ф. Казанський.

У 1953 році на фізико-математичному факультеті була створена ще одна фізична кафедра, кафедра методики фізики, яку і очолив кандидат педагогічних наук,

професор О.К. Бабенко який очолює її з 1953 року по 1959 рік.

Кафедру фізики з 1953 по 1957 рік очолює професор М.Ф. Казанський. У 1957 році М.Ф. Казанський переходить працювати до Київського інституту легкої промисловості, а кафедру фізики з 1957 рік по 1968 рік очолює доцент, Валентин Костянтинович Мітюрьов.

В.К. Мітюрьов народився 1909 року м. Димер, Київської області, у селянської сім'ї. У 1931 році закінчив Південно-Кавказький державний університет та отримав кваліфікацію викладач фізики і математики технікумів, робфаків, ФЗУ. З 1932 року працював у багатьох ВНЗ Радянського союзу, а з 1934 року завідувачем кафедри фізики Омського інституту сільського господарства. Біля 15 років працював деканом, а потім проректором. У 1947 році захистив дисертацію і отримав ступінь кандидата технічних наук, у 1948 році вчене звання доцента кафедри фізики. Як завідувач кафедри В.К. Мітюрьов зміцнив матеріально-технічне оснащення кафедри, переобладнав усі учбові лабораторії, створив лабораторію спецфізпрактикуму та електротехніки [5]. З метою розширення фундаментальних наукових досліджень викладачів та аспірантів у 1967 р. на кафедрі загальної фізики створено галузеві науково-дослідні лабораторії теплофізики дисперсних і полімерних матеріалів (керівник — професор Віктор Павлович Дущенко) та фізики напівпровідників і діелектриків (керівник — професор Валентин Костянтинович Мітюрьов), у якій проводяться роботи з отримання і вивчення багатокомпонентних напівпровідникових систем. Створені ним учбові плани для фізико-математичних факультетів були прийняті не тільки у педагогічних ВНЗ України, а також у педвузах інших союзних республік.

У 1968 році кафедру фізики очолює кандидат фізико-математичних наук, доцент В.П.Дущенко. Він створив наукову школу в галузі теплофізики дисперсних і полімерних матеріалів. За результатами досліджень у галузі теплофізики та молекулярної фізики дисперсних і полімерних матеріалів захищено три докторські

дисертації (В.П. Дущенко, М.І. Шут, А.Ф. Буляндра,) і п'ятдесят три кандидатські дисертації [1]. За комплексні експериментальні дослідження теплофізичних і структурних характеристик гранульованих хімічних продуктів у процесах сушіння, виконані в лабораторії теплофізики (виконавці — молодші наукові співробітники Анатолій Петрович Дринь і аспірант Петро Олексійович Возний, під керівництвом доктора технічних наук, проф. В.П.Дущенко), Київський державний педагогічний інститут ім. О.М.Горького у 1978 році був нагороджений Почесним дипломом ВЦРПС та Державного комітету з науки і техніки Ради Міністрів СРСР.

У 1983 році на базі кафедри фізики було створено кафедру загальної фізики і кафедру експериментальної і теоретичної фізики та астрономії. Кафедрою загальної фізики до 1985 року завідував доктор технічних наук, професор В.П.Дущенко. Після смерті В.П. Дущенко кафедру загальної фізики очолює його учень, кандидат фізико-математичних наук, доцент І.Т. Горбачук 1985-1986 рр.

У 1986-1991 роках кафедру очолює доктор фізико-математичних наук, професор Ю.А. Пасічник.

З 1991 року кафедру загальної та прикладної фізики очолює учень В.П. Дущенко, член-кореспондент АПН України, академік АН Вищої школи, доктор фізико-математичних наук, професор Микола Іванович Шут.

Про значний науковий навчально-методичний доробок колективу кафедри свідчать підготовлені і видані навчальні посібники, підручники, на кафедрі діють навчальні лабораторії: механіки, молекулярної фізики, електрики, оптики, радіотехніки, також аспірантура, виконуються наукові дослідження. Випускники аспірантури плідно працюють у вузах України.

Література

1. Віктор Павлович Дущенко: біобібліографічний покажчик / наук. ред.: І. Т. Горбачук, упоряд.: С. А. Пудченко, бібліогр. ред. Н. І. Тарасова; відповідальна за випуск : Л. В. Савенкова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 178 с.; іл., портр. (Серія: Вчені НПУ імені М. П. Драгоманова)
2. Личное дело кандидата педагогических наук, профессор Бабенко Александра Калистратовича Державний архів м. Києва, ф. Р-346, оп. 5, спр. 41 арк.
3. Личное дело кандидата физико-математических наук, доцента Дущенко Виктора Павловича Державний архів м. Києва, ф. Р-346, оп. 5, спр. 105, арк. 30
4. Личное дело кандидата физико-математических наук, доцента Казанского Михаила Федоровича Державний архів м. Києва, ф. Р-346, оп. 5, спр. 225, арк. 31
5. Личное дело кандидата технических наук, доцента Митюрева Валентина Константиновича Державний архів м. Києва, ф. Р-346, оп. 5, спр. 278, арк. 52
6. Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова : історичний нарис. 1920-2000 / ред. рада : М. І. Шкіль (голова) [та ін.]; укладачі : П. В. Дмитренко, О. Л. Макаренко. Київ : Вид-во «Черверта хвиля», 2000. 220 с.

Матеріали

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ОСВІТА ТА НАУКА : ПАМ'ЯТАЮЧИ ПРО МИНУЛЕ,
ТВОРИМО МАЙБУТНЄ»

ЗМІСТ

Aleksieienko-Lemovska Lyudmila Development of the educational experts' professional competence in conducting institutional audit in educational institutions	8-10
Chumak Mykola The problem of improving the content of modern higher education	11-13
Shkolnyi Oleksandr On modern thematic preparation for eia in mathematics: coordinates and vectors	14-17
Атаманчук Вікторія, Атаманчук Петро Формування природничо-наукової компетентності майбутнього педагога	18-24
Березинець Олександра Використання комп'ютерних анімацій при вивченні шкільного курсу фізики	25-28
Боднар Олег, Оснел Лошима, Марія Грація Андріані, Антоніо Дессанті, Вінченцо Томаселли, Ватаманеску Лівій Дистанційне навчання як спосіб підготовки резидентів-дитячих хірургів країн, що розвиваються	29-33
Бойко Віктор Розв'язування учнями ключових фізичних задач як засіб підвищення рівня вивчення фізики в школі	34-38
Бойко Микола, Бойко Лідія Слово про вчителя	39-42
Букач Вікторія Методичні особливості вивчення фізичних основ атомної енергетики на уроках фізики	43-45
Величко Степан Думаючи про майбутнє, згадаємо минуле!	46-50
Веселко Вадим Якість освітніх послуг : інституційні виміри	51-53
Воевода Лілія Методичні особливості формування предметних та ключових компетентностей учнів на уроках фізики	54-57
Войтків Галина Формування методичної складової професійної компетентності студентів спеціальності середня освіта (фізика) засобами цифрових інструментів	58-62
Волинець Тетяна Євгеній Васильович Коршак - голова журі олімпіад юних фізиків	63-66

Гриценко Анна Методика формування відомостей про структурну організацію матерії на уроках фізики в 10 класі	67-70
Демкова Віта Навчальний фізичний експеримент в хмаро орієнтованому середовищі	71-74
Дерман Анна Використання Arduino на позакласних заняттях із фізики	75-79
Дудка Тетяна Сучасні аспекти професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності туристичного профілю	80-82
Заболотний Володимир, Мисліцька Наталія, Слободянюк Ірина Методичні прийоми навчання фізики учнів Z-покоління	83-87
Закаблуковська Ольга Використання STEM-освіти в сучасному навчанні	88-91
Калашник Ірина Сучасні наукові дослідження: теорія, методика, практика в педагогіці	92-96
Касянова Ганна Формування екологічного мислення учнів основної школи під час навчального процесу з фізики засобами традиційних і нових технологій навчання	97-101
Кириленко Олена, Шкіль Любов, Токарева Інна Знайомство з сузір'ями північної півкулі засобами мобільного додатку	102-107
Кобзар Жанна Внесок вітчизняних фізичних лабораторій у розвиток фізико-математичних факультетів перших класичних університетів на теренах України (кін. XIX – поч. XX ст.)	108-109
Коваленко Олена Принципи і закономірності проектування та організації навчально-дослідної діяльності учнів при вивченні фізики в школі	110-113
Ковмір Наталія Інтегрований урок з фізики та інформатики як засіб підвищення мотивації учнів до навчання	114-118
Кондрацька Галина Соціокультурне середовище у підготовці фахівців для сучасної школи	119-123
Кошинська Марина Використання натурного та комп'ютерного фізичного експерименту при вивченні розділу механіка в старшій школі	124-126
Кулик Людмила, Ткаченко Анна Підготовка майбутніх вчителів фізики до реалізації профільного навчання у старшій школі	127-130

Кульчицький Віктор	131-136
Формування фундаментальних фізичних понять в учнів профільних класів у процесі вивчення електродинаміки	
Кух Оксана, Кух Аркадій	137-142
Менеджмент інноваційної освітньої діяльності та його структура	
Куценко Тетяна	143-144
Університет св. Володимира – столичний осередок розвитку фізичної науки	
Ляшенко Олександр	145-148
Проблеми оновлення змісту базової середньої освіти Нової української школи	
Марійчук Руслан	149-150
Впровадження принципів "зеленої хімії" при підготовці спеціалістів хімічних та екологічних спеціальностей	
Маркусь Ірина	151-153
Концептуальна проекція завдань дуальної освіти на сучасні соціокультурні реалії	
Мартинюк Олександр	154-158
Особливості ефективного використання цифрових та мережевих технологій у процесі навчання фізики	
Мацюк Віктор	159-162
Роль особистості Євгенія Васильовича Коршака у розвитку методики навчання фізики	
Меняйлов Микола	163-165
Спогади про Євгенія Васильовича Коршака (минула бувальщина)	
Науменко Оксана	166-169
Інституційний аудит – як основна складова перспективи розвитку професійно-технічних закладів освіти	
Олексюк Марта	170-178
Особливості екологічної освіти у вищих навчальних закладах зарубіжних країн	
Олефіренко Тарас	179-180
Національна система вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку	
Опачко Магдалина	181-186
Формування компетентності дидактичного моделювання у майбутніх учителів фізики	
Остапчук Микола	187-189
Особистісно-розвивальна модель методичної системи навчання фізики	
Павленко Анатолій	190-194
Науково-педагогічна і освітня діяльність професора Є.В.Коршака: погляд із минулого в майбутнє	

Повар Світлана Аспекти дистанційного підходу до навчання	195-197
Пудченко Сергій Про маловідоме і невідоме з історії кафедр фізики НПУ імені М.П. Драгоманова	198-204
Рибальченко Василь, Симонець Євген, Рибальченко Інна Сучасні технології дистанційного навчання за спеціальністю «Дитяча хірургія» під час карантину	205-208
Рибка Людмила Особливості використання проєктів на уроках фізики	209-211
Садовий Микола, Трифонова Олена Є.В. Коршак і розвиток наукової педагогічної думки на Кіровоградщині	212-215
Семерня Оксана, Рудницька Жанна Методи формування професійних компетентностей екологів: моделювання та прогнозування	216-221
Семещук Ігор, Нечипорук Богдан, Мислінчук Володимир Особливості використання міжпредметних зв'язків для підвищення наукового рівня майбутніх вчителів фізики	222-226
Сиротюк Володимир Пам'ять про велику людину: вченого, методиста, вчителя – Коршака Євгенія Васильовича	227-230
Сільвейстр Анатолій, Моклюк Микола Фундаменталізація як одна з тенденцій підвищення якості вищої професійної освіти	231-235
Сліпухіна Ірина, Меньяйлов Сергій Ціннісні засади навчання фізики майбутніх інженерів	236-239
Слободянюк Людмила Фізичний експеримент як засіб для розвитку пізнавального інтересу в студентів коледжу при вивченні фізики	240-242
Смірнов Віталій, Ковальчук Галина, Міненко Андрій, Велігін Павло, Атаманчук Петро Оперативний контроль якості навчання фізиці	243-250
Сосницька Наталія, Данченко Микола, Рожкова Олена Фізичний експеримент як засіб розвитку SOFT SKILLS у студентів інженерних спеціальностей	251-255
Стецик Сергій Умови розвитку творчості в майбутнього вчителя фізики	256-260
Терещук Андрій, Терещук Сергій, Колмакова Віра Застосування технології мобільного навчання для розвитку STEM-освіти у вимірі нової української школи	261-263

Топоріна Марія	264-267
Розвиток творчого мислення учнів на уроках фізики з використанням методу проєктів	
Ущатовська Ірина	268-271
Назва бренду: до визначення маркетингових та лінгвістичних характеристик	
Фофанов Олександр, Фофанов Вячеслав, Юрцева Алла, Надбродна Ольга	272-276
Особливості дистанційного навчання студентів-медиків на клінічних кафедрах в умовах карантину	
Хуторна Анна	277-278
Вплив високоосвічених європейських наукових кіл на розвиток фізичної науки у вітчизняних класичних університетах (XIX ст.)	
Цоколенко Олександр	279-283
Євгеній Васильович Коршак про видатних учених	
Чінчой Олександр	284-287
Розширення кругозору учнів під час вивчення практичного використання аеродинаміки в сучасних видах спорту	
Шатковська Галина, Літвинчук Світлана	288-290
Компетентність як педагогічне явище	
Шевченко Лариса	291-294
Розвиток ключових фахових компетентностей медичних сестер в сучасному освітньому просторі	
Шкуренко Олександра	295-298
Реалізація здоров'язбережувальних технологій у процесі вивчення інформатики	
Шут Микола, Благодаренко Людмила, Січкара Тарас	299-303
Нова спеціальність «Середня освіта (Фізика) та робототехніка» : актуальність і перспективи	
Пудченко Сергій, Остролуцька Наталія	304-309
Професор Коршак Є.В. – популяризатор науки на фізико-математичному факультеті НПУ імені М.П. Драгоманова	
Кух Аркадій, Кух Оксана	310-315
Експеримент в технології наочного навчання	
Пудченко Сергій, Васьковська Ольга	316-320
Михайло Васильович Остроградський	
Морозов Микола, Халанчук Лариса, Кравець Василь, Рожкова Олена	321-327
Застосування математичного моделювання у лабораторному практикумі з фізики	
Бондар Юлія	328-330
Психолого-педагогічні основи розвитку логічного мислення учнів основної школи засобами фізики	